فصلنامه پژوهشهای سیاسی جهان اسلام، سال نهم، شماره اول، بهار ۱۳۹۸، صص ۱٦٤ - ۱٤۱

DOI: ۱۰.۲۱۸۵۹/pnw-۰۹۰۱۰٦

تبیین عملکرد سازمان ملل متحد در قبال نسل‌کشی در میانمار

نوذر شفیعی[۱]
دانشیار گروه روابط بین الملل دانشگاه اصفهان (نویسنده مسئول)
رؤیا سلیمی[۲]
کارشناسی ارشد روابط بین الملل دانشگاه اصفهان

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۰/۲۱ **تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۲/۰۸**

فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

چکیده

یکی از بزرگ‌ترین فجایع انسانی، در دو دهه اول قرن بیست و یکم در ایالت راخین میانمار و نسبت به مسلمانان روهینگیا اتفاق افتاد. پاک‌سازی قومی، نسل‌کشی، جرایم علیه بشریت و هر عنوان مشابه دیگری که به‌نوعی جلوه‌ای از نقض حقوق بشر محسوب شود، در قبال مسلمانان روهینگیا حادث شد. سوال اصلی این مقاله آن است که واکنش سازمان ملل متحد در قبال این فجایع چه بود؟ فرضیه مقاله که به روش توصیفی- تحلیلی بررسی شد، آن است که سازمان ملل متحد نسبت به فجایع انسانی در میانمار فقط به اظهار نظر شفاهی، صدور بیانیه، و نهایتاً صدور قطع نامه-های توصیه‌ای بسنده کرد. این درحالی‌است که انتظار می‌رفت این سازمان بر اساس اصل مسئولیت بین المللی حمایت، مداخله بشر دوستانه را در میانمار در دستور کار قرار می‌داد. تعاض رفتاری سازمان ملل متحد ناشی از اعمال فشار قدرت‌های بزرگ است. یافته‌های مقاله نشان داد که برخورد سازمان ملل نسبت به نقض حقوق بشر در کشورهای مختلف تابع استانداردهای دوگانه است. خوش‌بینانه‌ترین حالت آن است که گفته شود قدرت‌های بزرگ مانع از عملکرد مؤثر و مستقل سازمان ملل در برخورد با دولت‌های ناقض حقوق بشر می‌شوند.

واژه‌های کلیدی: نسل‌کشی، جرائم علیه بشریت، پاک‌سازی قومی، کشتار جمعی، مسئولیت حمایت.

1. n.shafiee@ase.ui.ac.ir
2. roya.Sali@yahoo.com

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-18]

مقدمه

امروزه و حتی در آینده، غیر محتمل است که هرجا از مفاهیمی مثل نسل‌کشی، جنایت علیه بشریت، پاک‌سازی قومی، نقض حقوق بشر، و.... سخن به میان آیدT نامی از کشتار مسلمانان روهینگیا در میانمار برده نشود. در خشونت‌هایی که توسط نیروهای نظامی میانمار در مراحل مختلف علیه اقلیت قومی و دینی روهینگیا اعمال شده، تقریبا مصادیق تمام مفاهیم یاد شده هویدا است. قتل عام انسان‌های بی‌گناه با ادوات مختلف از زنده سوزاندن در آتش تا زنده به گور کردن، از کشتن با سلاح گرم و سرد تا ریختن به دریا، و در همه سنین از نوزاد چند روزه تا پیرمرد سالخورده، و از همه جنس شامل زن و مرد و...

در اواخر سال ۲۰۱۷ تقریبا از یک میلیون روهینگیایی مستقر در ایالت راخین در میانمار هیچ اثری باقی نمانده بود. مسلمانان این ایالت یا کشته شدند و یا در قالب بزرگ‌ترین پناهندگی جهان به کشور بنگلادش یا کشورهای آسیای جنوب شرقی پناهنده شدند. عده معدودی که در محل باقی مانده‌اند، مشمول جابجایی‌های داخلی شدند. بدین ترتیب یکی از بزرگ‌ترین پاکسازی‌های قومی و نسل‌کشی و جنایت علیه بشریت در دهه دوم قرن بیست و یکم و در کشور میانمار اتفاق افتاده‌است؛ این چیزی است که اسناد متعدد گروه‌های مستقل حقوق بشری، گزارشات کمیسر عالی سازمان ملل متحد در امور حقوق بشر، گزارشات متعدد دولت ها و سازمان‌های غیردولتی نیز آن را تأیید می‌کند. این اتفاقات نقض فاحش تعهدات داخلی و مسئولیت بین المللی یک دولت در چارچوب موازین آمره بین المللی است.

این مقاله در پی آن نیست که به تعهدات حقوق بشری دولت میانمار در ارتباط با اتباع خود بپردازد، بلکه قصد دارد با تبیین آن‌چه در ایالت راخین علیه مسلمانان روهینگیا اتفاق افتاده‌است این سوال را مطرح کند که واقعاً مسئولیت جامعه بین المللی (و در این مقاله سازمان ملل متحد) در قبال فجایع انسانی نظیر آن چه در میانمار علیه مسلمانان روهینگیا حادث شد، چیست؟

اهمیت پرداختن به این موضوع در آن است که اساساً در ایران در حوزه تحقیق و پژوهش نسبت به تحولات میانمار کمترین علاقه‌ای نشان داده نشد. به‌گونه ای که کمتر مقاله‌ای را در این باره می‌توان در نشریات علمی کشور مشاهده کرد. به‌علاوه امروزه مساله حقوق بشر هم به‌عنوان یکی از عناصر جوهری لیبرال دمکراسی قلمداد می‌شود و هم سبب مداخلات

فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-18]

جدی در مناطق مختلف جهان شده‌است. از این رو انتظار می‌رفت با توجه به فجایع انسانی در میانمار، سازمان ملل در چارچوب اصل مسئولیت حمایت به مداخله بشردوستانه در این کشور نیز مبادرت می‌ورزید. این‌که چرا نقض حقوق بشر در یکجا توجه سازمان ملل را به‌خود معطوف می‌دارد؟ در جایی دیگر مورد بی‌توجهی واقع می‌شود ؟ (استاندردهای دوگانه) می‌تواند خود به‌صورت موضوعی جداگانه به‌عنوان دستور کار پژوهشی در آینده قرار گیرد.

چارچوب مفهومی: اصل مسئولیت بین المللی حمایت

در این قسمت برآنیم روشن کنیم که آیا «نسل کشی علیه قومیت روهینگیا در میانمار» جایز است؟ اگر چنین است جامعه بین المللی و به‌ویژه سازمان ملل متحد در این باره چه اقداماتی را انجام داده است؟

بر اساس نظریه بین المللی حمایت، «حاکمیت دولت‌ها» به مفهوم کنترل مردم و یا اعمال اقتدار سخت نسبت به مردم نیست، بلکه به معنای مسئولیت دولت‌ها در مقابل مردم است. این برداشت از حاکمیت، نوعی تغییر محتوایی در مفهوم حاکمیت است؛ زیرا که در این حالت، حاکمیت دلالت بر مسئولیت دولت در حمایت از شهروندان خود در موارد نقض حقوق بشر دارد. (ICISS Report 2001, parag: 1.35-2.15) .

از نظر کمیسیون بین المللی مداخله و حاکمیت دولت(ICISS) حاکمیت به مفهوم مسئولیت دولت، دارای دو مرحله است:

یکی مسئولیت اولیه حمایت از شهروندان که به عهده دولت واگذار شده است.

مرحله دوم آن است که اگر دولتی در ادای این وظیفه قصور کند، یا قادر و مایل به تحقق مسئولیت ناشی از حاکمیت خود نباشد، مسئولیت به عهده جامعه بین المللی گذارده می‌شود که بجای او عمل کند. (ICISS Report 2001:parag: 2.29) بر طبق این فرض مداخله بشر دوستانه با اصل حاکمیت در تقابل و تضاد نبوده، بلکه مکمل آن است. در واقع «مسئولیت بین المللی حمایت» تحمیل دو تعهد است: یکی تعهد دولت به‌طور انفرادی و دیگر تعهد جامعهٔ جهانی به‌طور دسته جمعی. (صادقی، ۱۳۹۲: ۱٤۰).

شورای امنیت برای نخستین بار طی قطع‌نامه ۱٦۷٤ در مورد حمایت از غیر نظامیان

فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-18]

در مخاصمات مسلحانه، دیدگاه دکترین مسئولیت حمایت را که در بندهای ۱۳۸ و ۱۳۹ سند نهایی اجلاس جهانی ۲۰۰۵ مطرح شده‌بود، تثبیت کرد. پاراگراف ۱۳۸ سند نهایی اجلاس جهانی ۲۰۰۵ اشعار می‌دارد که هر دولتی به‌طور انفرادی مسئولیت حفظ و حمایت از شهروندانش در مقابل کشتار جمعی، جنایات جنگی، پاک‌سازی قومی و جنایات علیه بشریت را برعهده دارد و مسئولیت جامعه جهانی در این مرحله کمک به دولت‌ها برای انجام مسئولیت است. متعاقب آن، پاراگراف ۱۳۹ تأکید می‌کند که جامعه جهانی از طریق سازمان ملل متحد دارای مسئولیت است که با استفاده از را های مسالمت‌آمیز و دیپلماتیک از مردم در مقابل نسل‌کشی، جنایات جنگی، پاک‌سازی قومی و جنایات علیه بشریت حمایت کند و آماده اقدام جمعی و به موقع از طریق شورای امنیت مطابق فصل ۷ منشور و همکاری با سازمان های بین المللی منطقه‌ای تحت فصل ۸ منشور باشد. (G.A.Res/60/1,2005). در همین قطع‌نامه، شورای امنیت از کشورها درخواست کرد افرادی را که در داخل مرزهایشان مرتکب جنایت جنگی، نسل‌کشی، و جنایت علیه بشریت و نقض حقوق بشر دوستانه گردیده اند، مورد تعقیب و مجازات قرار دهند. (جباری، ۱۳۹۰: ۲۲۰).

بانکی مون دبیر کل وقت سازمان ملل در تفسیر اصل مسئولیت بین المللی حمایت معتقد است: هر دولتی موظف است تا امنیت مردم خود را فراهم کند و از آن‌ها در برابر نسل‌کشی، جنایت جنگی و جرائم علیه بشریت حفاظت کند. زمانی‌که یک دولت فاقد اهلیت برای محافظت از شهروندانش در برابر این جرایم باشد، جامعه بین المللی مسئولیت ارائه کمک را بر عهده دارند. اگر شواهد قانع کننده‌ای دال بر این وجود داشته باشد که یک دولت توان حفاظت از شهروندانش را در برابر جرایم ندارد، جامعه بین المللی باید به‌موقع و با شیوه‌ای قاطع – اقدامات صلح امیز و یا قهری– پاسخ دهد. بعبارت دیگر از دید دبیر کل وقت سازمان ملل، ایده کلی دکترین مسئولیت حمایت به اشتراک گذاشتن مسئولیت دولت و جامعه بین‌المللی برای حمایت از مردم بوده و بر سه ستون استوار است:

– مسئولیت دولت برای محافظت از جمعیت خود در برابر جنایات جدی.

– تعهد بین المللی جامعه جهانی متشکل از دولت ها، سازمان‌های منطقه‌ای، و بخش خصوصی جهت حمایت و پشتیبانی از دولت برای انجام وظایفش.

– پاسخ به موقع و قاطع جامعه بین المللی به دولتی که نتواند و یا نخواهد مسئولیت خود

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-18]

را در قبال مردمش انجام دهد. (U.N.Doc.A/63/677,2009).

ظهور دکترین مسئولیت حمایت به جامعه بین المللی حق قانونی برای جلوگیری از جرایم خشن را می‌دهد . این حق فقط زمانی بکار گرفته می‌شود که اولاً موارد بدیهی در انجام جنایت وجود داشته باشد ثانیاً اقدامات مسالمت آمیز برای جلوگیری از خشونت راه به جایی نبرد. در چنین شرایطی شورای امنیت می‌تواند به موجب فصل هفتم منشور به زور متوسل شود. (حق سرشت، ۱۳۹۵: ۲۹- ۳۰).

از زمان ظهور و تحول اصل مسئولیت حمایت در دهه اول قرن جدید، این اصل در قطع نامه‌های متعدد مجمع عمومی و شورای امنیت ملل متحد (١٦٧٤، ١٨٩٤، ١٧٠٦، ١٩٧٠، ١٩٧٣، ١٩٧٥، ١٩٩٦، ٢٠١٤، ٢١٤٩، ٢١٥٠) مورد استناد قرار گرفت. پرسشی که در اینجا مطرح می‌شود این است که آیا اآنچه در ایالت راخین میانمار علیه قومیت روهینگیا اتفاق افتاده است، می‌توان از مصادیق بارز نقض فاحش و سیستماتیک حقوق بشر دانست ؟ در صورت مثبت بودن پاسخ، سوال این است که آیا سازمان ملل متحد طبق اصل مسئولیت بین المللی حمایت به ان واکنش نشان داده است؟

فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

۱- مصادیق نقض حقوق بشر در میانمار

نقض حقوق بشر در میانمار جلوه‌های مختلفی دارد. از یک طرف قوانین داخلی این کشور تبعیض آمیز و ناقض حقوق بشر است. از سوی دیگر با توجه به این قوانین تبعیض آمیز، ارتش و نیروهای امنیتی میانمار در عمل به نقض حقوق بشر در این کشور مبادرت ورزیده اند. در همین حال دولت میانمار موازین بین المللی ناظر بر حقوق بشر را امضا نکرده و به راحتی نیز آن‌ها را نادیده گرفته است.

۱-۲- مصادیق مربوط به نقض حقوق بشر در چارچوب قوانین داخلی

برمه در سال ۱۹٤۸ استقلال خود را بدست آورد، اما حتی پیش از این تاریخ، این کشور با اختلافات قومی دوگانه مواجه بود. در یک طرف، برمه‌ای‌ها هستند که در حال حاضر تقریباً دو سوم کل جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند و در طرف دیگر بیش از یکصد و چهل و چهار گروه قومی مختلف است که همگی آن‌ها یک سوم دیگر جمعیت میانمار را تشکیل می‌دهند. (Rahman , Ziaur, Anusara .Jhensanam ,2018) روهینگیا یکی از این

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-18]

گروه‌های قومی است. آن‌ها مسلمانانی هستند که در شمال استان راخین زندگی می‌کنند و جمعیت آن‌ها پیش از تحولات سال ۲۰۱۷ که به کشته و آواره شدن آن‌ها منجر شد، بیش از یک میلیون نفر تخمین زده شد.(Council on Foreign Relations, 2018). از میان تمامی گروه‌های قومی موجود در میانمار، روهینگیایی‌ها بیش از سایر اقوام مورد نفرت افراطی‌های بودایی واقع شده اند.

با آنکه روهینگیایی‌ها قرن‌ها است که در میانمار زندگی می‌کنند، اما ناسیونالیست‌های افراطی میانمار(دولت، نظامیان، راهبان بودایی و...) قائل به وجود هویتی بنام روهینگیا نیستند و آن‌ها را مهاجرینی می‌دانند که در برهه‌های تاریخی مختلف به میانمار مهاجرت کرده‌اند؛ به همین دلیل روهینگیایی ها از دهه ۱۹٤۰ از سوی دولت‌های نظامی منزوی و مورد اهانت، تبعییض و تجاوز واقع شده اند. در دهه ۱۹۷۰ به‌ویژه در سال ۱۹۷۸، طی آنچه «عملیات اژدها»[1] خوانده می‌شود بیش از ۳۰۰ هزار روهینگیایی کشته، مجروح، و آواره شدند. (Selth 2018,)متعاقب آن درسال ۱۹۸۲، دولت با وضع قانون شهروندی، روهینگیایی ها را عملاً از حیطه شهروندی میانمار خارج کرد و در نتیجه، آن‌ها بی‌تابعیت شدند. (Uddin, 2015: 67)

مطابق قانون شهروندی مصوب ۱۹۸۲، شهروند اصلی فقط برای کسانی است که بتوانند اثبات کنند ریشه آن‌ها به قبل از سال ۱۸۲٤ برمی‌گردد. این قانون به‌گونه ای تنظیم شده‌است که روهینگیایی‌ها قادر به ارائه مدارک مورد نیاز برای اثبات شهروندی برمه‌ای خود نباشند. از آنجا که آن‌ها قادر به اثبات شهروندی خود نیستند، بنابراین روهینگیا به–عنوان یکی از نژادهای ملی برمه نیز به رسمیت شناخته نشد و افراد آن نمی‌توانند شهروند میانمار باشند. (Human Rights Watch Report,2005).

انکار حقوق شهروندی برای روهینگیایی‌ها بدان معنی است که آن‌ها تابعیت میانمار را ندارند و در نتیجه آن‌ها بی‌تابعیت هستند. هیچ کشور دیگری نیز حاضر نیست به آن‌ها تابعیت دهد. چراکه کسی که بی‌تابعیت باشد در هر جایی بیگانه قلمداد می‌شود. بیگانه کسی است که به هیچ یک از دولت‌ها تعلق ندارد. به‌عبارت دیگر بیگانه یا بی تابعیت «کسی است که به موجب قانون فاقد تابعیت کشور معینی است. یک شخص بدون تابعیت، کسی است که نمی‌تواند ملیت خود را اثبات کند.» (Belton, 2015: 31-32) افرادی که به عنوان بیگانه

1. Operation Dragon

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-18]

شناخته می‌شوند، حق ندارند ادعای حق در یک دولت داشته باشند. آن‌ها در حاشیه یک دولت باقی می‌مانند. در نتیجه، این افراد اغلب به دلیل فقدان «موجودیت» یا «هویت» در یک دولت، تبدیل به قربانیان ظلم و ستم و بدرفتاری می‌شوند. این در حالی است که طبق اعلامیه جهانی حقوق بشر «هرکس حق دارد که ملیت(تابعیت) بگیرد.» (Uddin,2015: 62).

بی‌تابعیتی نقش مهمی در بدرفتاری و نقض مداوم حقوق روهینگیایی‌ها ایفا می‌کند. با اتکاء به این مهم، دولت بسیاری از حقوق اولیه بشری را از مسلمانان سلب کرد و علیه آنان اقدامات تبعیض‌آمیزی مثل وادار کردن مسلمانان به کار اجباری، ممانعت از بکارگیری و استخدام مسلمانان در ادارات دولتی، اخذ مالیات برای تولد هر نوزاد مسلمان، سلب مالکیت و ممانعت از مالکیت زمین در میانمار، محرومیت از خدمات بهداشتی و آموزشی ، جلوگیری از تحصیلات دانشگاهی، عدم صدور کارت شناسایی و هویت و گذرنامه، کوچ اجباری در اثر جنایات، ظلم ها و آزار و اذیت مسلمانان و ... اعمال کرد. در مجموع سیاست‌های تبعیض آمیز دولت میانمار علیه روهینگیایی‌ها را (چه حاکمیت نظامی قبلی و چه حاکمیت فعلی) می‌توان در قالب پنج محدودیت دسته بندی کرد:

– انکار حقوق شهروندی: در سال ۱۹۸۲ قانونی به تصویب رسید که حق شهروندی اکثر روهینگیایی‌ها را در برمه لغو کرد. در این قانون به حدود ۱۳۵ قوم از ۱٤٤ قوم میانمار هویت شهروندی اعطا شد، اما ۹ قوم از جمله قوم روهینگیا که مسلمان هستند و ٤ درصد جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند از دریافت هویت شهروندی محروم شدند.

– انکار حق شرکت در انتخابات و نمایندگی: در سال ۲۰۱۵: رئیس جمهور تین سین، کارت‌های شناسایی موقت (کارت‌های سفید) را که به بسیاری از روهینگیایی‌ها اعطاء شده بود و اجازه رأی دادن در انتخابات را به آن‌ها می‌داد، لغو کرد. به‌عنوان یک نتیجه، کمیسیون انتخابات اجازه نمی‌دهد که روهینگیایی–ها در انتخابات پارلمانی سال ۲۰۱۵ رأی دهند و احزاب و کاندیدای سیاسی روهینگیا را نیز از شرکت در انتخابات منع کرد.

– انکار حق آموزش و اشتغال: به دلیل این‌که روهینگیایی‌ها شهروند محسوب نمی‌شوند، اکثر آن‌ها نمی‌توانند در دانشگاه‌های دولتی شرکت کنند، در مناصب دولتی کار کنند و یا به ارتش یا نیروی پلیس میانمار ملحق شوند.

– محدودیت در تغییر مکان: رفت و آمد روهینگیایی‌ها در مناطق روستایی از یک روستا

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-18]

به روستای دیگر بدون اجازه مقامات محلی ممنوع است.

– محدودیت در ازدواج و تغییر آیین: در سال ۲۰۱۵، مجلس برمه قانون «نژاد و قانون محافظت از دین» را تصویب کرد که به‌نظر می‌رسد، جمعیت مسلمان برمه و بویژه روهینگیا را هدف قرار داد. این قوانین ازدواج‌های مذهبی و مسلمان شدن در اثر ازدواج را بدون تصویب و اجازه دولت ممنوع کرد.(Martin,2017:12-13)

۳-۲- مصادیق مربوط به اظهار نظر و گزارش نهادهای رسمی بین المللی

نسل کشی مسلمانان میانمار در طول تاریخ جلوه‌های مختلفی داشته است. یکی از جلوه‌های این مهم که به‌عنوان نقطه عطف در تاریخ تحولات سیاسی و اجتماعی میانمار قلمداد می‌شود، استراتژی موسوم به استراتژی «چهار گام» است. این استراتژی شامل چهارگام اصلی برای نابودی قومیت روهینگیا است: قطع غذا، بودجه (دارائی و پول)، اطلاعات (خبرگیری) و حمایت مردمی. عملیات موسوم به «عملیات اژدها» که در سال ۱۹۷۸ اتفاق افتاد، بخشی از این استراتژی بود. سازمان‌های غیردولتی مختلف برمه گزارش‌هایی را درباره این عملیات منتشر کرده‌اند که نشان می‌دهد، نظامیان برمه به قتل غیر نظامیان، تجاوز به زنان و دختران و سوزاندن روستاها در ایالت کچین، کارن، مون و شان اقدام کرده‌اند. (U.N. Office of the High Commissioner, Myanmar: 2017)

در تحولات پس از سال ۲۰۱۲ نیز این رفتار تکرار شد. ارتش، پلیس و عاملان غیرنظامی مسلح در حمله به مناطق مختلف، کل روستاها را تخریب کردند؛ و تعداد زیادی مردان، زنان و کودکان را به قتل رساندند؛ تجاوز جنسی و تجاوز به عنف علیه زنان و دختران روهینگیایی انجام دادند؛ و تعداد زیادی از مردان و پسران روهینگیایی را ربودند که بسیاری از آن‌ها مفقود الاثر شده‌اند. (UN Office of the High Commissioner for Human Rights:2017).

متأثر از این واقعیت‌ها، در فوریه سال ۲۰۱۷، دفتر کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد ادعا کرد که نیروهای میانمار «به احتمال زیاد» مرتکب جنایات علیه بشریت شده‌اند. . (Gowen, 2017) در سپتامبر ۲۰۱۷، کمیساریای عالی حقوق بشر، وضعیت در ایالت راخین را به‌عنوان یک «پاکسازی قومی»[1] قلمداد کرد. (UN Office of the High Commissioner for Human Rights:2017).

1. Ethnic Cleansing

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-18]

یک نهاد حقوق بشری استناد کرد که بیش از ۸۰ اظهارنظر (مدرک) از زنان و مردان روهینگیا را که شاهد عملیات پاکسازی قومی در بیش از ٤٠ روستا در شمال ایالت راخین بوده‌اند، جمع آوری کرد. در این اظهارات آمده‌است: سربازان ارتش میانمار، افراد غیر نظامی از جمله نوزادان و کودکان و ... را به قتل رساندند. نیروهای امنیتی کشور مردان را سوزاندند، زنان و کودکان را در محدوده نزدیک و از راه دور، به قتل رساندند. بازماندگان برخی از روستاها هم‌چنین گزارش دادند که چگونه سربازان، لباس زنان را پاره کرده، به آن‌ها تجاوز کردند و یا چگونه قربانیان را سربریدند. این وحشی‌گری‌ها در شیوه‌های مشابه در چندین حوزه در شمال ایالت راخین و طی چندین ماه اتفاق افتاد.(SIMON-SKJODT Center for the Prevention of Genocide ,2017:۸).

در ژانویه ۲۰۱۲، کمیسر عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد، ناوی پیلاوی، اطلاعاتی را از ۲۱ روهینگیایی در دو حادثه ۹ و ۲۰ ژانویه ۲۰۱۲ دریافت کرد که نشان می‌داد نیروهای امنیتی میانمار در ایالت راخین علیه اقلیت روهینگیا اقدامات نژادپرستانه انجام داده اند. .(UN News Centre, 2012)

سازمان غیردولتی پزشکان بدون مرز در ماه مارس، آوریل و مه۲۰۱۲ گزارشات مربوط به خشونت‌های شدید از مکان–های مختلف در میانمار را ارزیابی کرد و ناتوانی دولت در مدیریت بحران روهینگیا را گزارش کردند. این سازمان نتیجه گرفته‌است که انتشار سخنان نفرت‌انگیز، مصونیت بیش‌تر اکثر عاملان کشتار و ناتوانی دولت در مهار بحران، تهدیدی جدی برای نسل‌کشی اقلیت مسلمان است..(Gittleman et al. ,2013)

دیده‌بان نسل‌کشی در گزارش سال۲۰۱۲ خود، به دلیل خشونت و سایر جنایات مرتکب شده علیه روهینگیا، میانمار را به‌عنوان یکی از کشورهایی که در معرض خطر بالای نسل‌کشی قرار گرفته‌اند، طبقه‌بندی کرد و به این ترتیب از جامعه جهانی خواست، تا ضرورت مقابه با فاجعه نسل‌کشی در میانمار را اعلام کند. (Sentinel Progect, 2013)

ویجی نامبیار، دیپلمات هندی و نماینده دبیرکل سازمان ملل در امور میانمار طی مصاحبه‌ای در می ۲۰۱٤ از وضعیت جامعه مسلمانان میانمار که توسط دولت این کشور تحت فشار قرار گرفته ابراز نگرانی کرد و در خصوص تسویه حساب نژادی و خشونت علیه این اقلیت هشدار داد. (Nambiar, 2014).

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-18]

سازمان عفو بین الملل در گزارشی به جنایت‌های هولناک بر ضد مسلمانان از جمله کشتار مردان، تعرض به زنان و دختران، سوزاندن و تخریب روستاها در منطقه روهینگیا در میانمار اشاره و اعلام می‌کند که تنها در ماه اوت ۲۰۱۷ بیش از ۵۳۰۰۰ نفر از مردم به مرزهای بنگلادش هجوم برده‌اند و نیروهای امنیتی و دولتی در این جنایات (کوچ اجباری مسلمانان منطقه روهینگیا) دست داشته‌اند. این سازمان حقوق بشری در گزارش ٤٧ صفحه‌ای خود از وضعیت منطقه روهینگیا در استان راخین میانمار، جنایات صورت گرفته توسط دولت میانمار علیه اقلیت مسلمان را جنایت علیه بشریت نامیده‌است. (International Amnesty,2017)

سازمان دیده‌بان حقوق بشر در گزارش ٥٦ صفحه‌ای خود درباره درگیری‌های میانمار آورده‌است: «نیروهای امنیتی میانمار از مسلمانان در مقابل بوداییان محافظت نکردند و در عوض یک کمپین نظامی خشونت آمیز علیه مسلمانان به راه انداختند. از سوی دیگر سربازان و نظامیان بجای حفاظت از آنان، به سمت آن‌ها آتش گشوده و به زنان تجاوز کردند. در این گزارش به صراحت بیان شد، دولت میانمار مسئولیت مستقیم جنایات صورت گرفته علیه اقلیت مسلمان روهنگیا از جمله کشتار دسته‌جمعی، تجاوز، بازداشت های اجباری و آتش زدن مناطق مسکونی و تجاری اقلیت روهینگیا را برعهده دارد. این گزارش می‌افزاید تصاویر ماهواره‌ای نشان می‌دهد از ماه اوت تا نوامبر ۲۰۱۷ حداقل ۲۸۸ روستای روهینگیا به‌طور کامل یا به اندازه بسیار زیادی تخریب شده‌است..(Human Wach, 2017)

کمیسر عالی سازمان ملل متحد در امور حقوق بشر، زید رعد حسین[1]، طی گزارش مفصلی که در سپتامبر ۲۰۱۷ در مورد جنایات صورت گرفته علیه اقلیت مسلمان روهنگیایی منتشر شد و طی اظهارتی که در سی و شش امین اجلاس شورای حقوق بشر ملل متحد بیان داشت. او خشونت‌های سازمان یافته علیه اقلیت روهنگیا در میانمار را مصداق بارز تسویه حساب نژادی نامید. وی در این گزارش رفتار با اقلیت‌های قومی و مذهبی در میانمار را از موارد نقض آشکار حقوق بشر علیه مسلمانان دانست. در گزارش کمیساریای عالی سازمان ملل در امور حقوق بشر اشاره شد: «نیروهای دولتی میانمار به کشتار نوزادان، کودکان، زنان، افراد کهنسال و... تجاوزهای جنسی سازمان یافته و گسترده پرداخته‌اند و هم‌چنین نظامیان به سوی مردم درحال فرار تیراندازی کرده و برخی روستاها را کاملاً به آتش کشیده‌اند.» «زید

1. Zeid Ra'ad Hussein

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-18]

رعد حسین» در گزارش خود ادامه داد: دولت جدید میانمار شرایطی را به ارث برده که در آن قانون و سیاست، اصولا حقوق اساسی اقلیت‌ها از جمله مسلمانان را نقض می‌کند. هم‌چنین عاملان نقض این حقوق از مصونیت برخوردارند. گزارش کمیسر عالی سازمان ملل در امور حقوق بشر ضمن برشماری جنایات صورت گرفته علیه اقلیت مسلمان روهینگیا، دولت میانمار را مسئول این جنایات سازمان یافته دانسته و آن‌را «جنایت علیه بشریت»[1] نامید که در دادگاه های بین المللی قابل تعقیب است. (Hosain,2017).

آنتونیو گوترش[2] دبیرکل سازمان ملل متحد در ۱۳ سپتامبر ۲۰۱۷ در یک کنفرانس خبری اظهار داشت: «من از مقامات میانمار می‌خواهم که اقدامات نظامی را به حالت تعلیق دربیاورند، به خشونت‌ها پایان دهند، از حاکمیت قانون پاسداری کنند و حق بازگشت کسانی را که مجبور به خروج از کشور شده‌اند به رسمیت بشناسند. وی شرایط انسانی پناهجویان را «فاجعه‌بار» خواند و از همه کشورها درخواست کمک کرد. دبیرکل سازمان ملل در کنفرانس خبری خود با این پرسش مواجه شد که آیا می‌توان رخدادهای میانمار را «پاکسازی قومی» دانست؟ وی در پاسخ گفت: من پرسش شما را با یک پرسش دیگر پاسخ می‌دهم.: وقتی یک سوم جمعیت روهینگیا مجبور می‌شوند که از کشور فرار کنند، آیا می‌توانید واژه بهتری برای توصیف آن به کار ببرید؟ (Radiofarda,2017)

رکس تیلرسون[3] وزیر خارجه ایالات متحده در ۲۲ نوامبر ۲۰۱۷ ، با اشاره به تحولات میانمار گفت: «پس از بررسی دقیق و محتاطانه اطلاعات قابل دسترس، برای ما محرز شد که اتفاقات استان شمالی راخین، پاکسازی قومی علیه روهینگیایی‌ها است. کسانی که مسئول این شقاوت ها هستند، باید حساب پس بدهند. (Radiofarda,2017).

در ماه مارس، موزه یادبود هولوکاست ایالات متحده اعلام کرد که جایزه الای ویزل[4] را که به‌عنوان بزرگ‌ترین افتخار در سال ۲۰۱۲ به «آنگ سان سوچی» داد، لغو می‌کند: ما امیدوار بودیم که شما به‌عنوان کسی که ما و بسیاری دیگر از شما برای تعهد خود به کرامت انسانی و حقوق بشر جهانی توقع داریم، برای محکوم کردن و متوقف

1. Crimes Against Humanity
2. Antonio Guterres
3. Rex Tillerson
4. Elie Wiesel

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-18]

ساختن اقدمات ارتش علیه جمعیت روهینگیا اقدام کنید، ولی اینکار را نکردید. (The Washington Post, 2018)

در گـزارش ۱۳ مارس ۲۰۱۸ آداما دینگ ، مشاور سازمان ملل متحد در زمینه پیشگیری از نسل کشی، آمده‌است: تمام اطلاعاتـی که دریافت شده نشان می‌دهد که دولت میانمار قصد دارد از مسلمانان روهینگیا در ایالت راخین خلاص شود و احتمالاً حتی آن‌ها را نابـود کند، که اگر این ثابت شود خود یک جنایت علیه بشریت و نوعی نسل کشی قلمداد می‌شود. در ۹ مارس ۲۰۱۸، زید رعد حسین، کمیساریای عالی سازمان ملل متحد برای حقوق بشر، خواستار این مسئله شد که همه جنایاتی که علیه روهینگیایی‌ها در میانمار صورت گرفته، به دادگاه بین المللی کیفری (ICC) برای پیگرد قانونی ارجاع داده شود. (The Los Angeles Times, 2018).

در کنار گزارش‌های فوق، شاید اظـهار نظر نژادپـرستانه ژنرال مین آونگ هانینگ، رئیس ارتش میانمار، بیش از هر سند دیگری از نگرش نظامیان میانمار برای نسل‌کشی پرده بردارد. او می گوید: «روهینگیا» هیچ نسبت قومی یا مذهبی با میانمار ندارد، لذا باید از میانمار خارج شوند. آنتونیو گوتریش، دبیـرکل سـازمان مـلل متحد، در بیانیه‌ای اظـهار داشت از دیدگاه ژنـرال مین آونگ هانینگ شوکه شده است.

بنابراین بر اساس اسناد متعدد گروه‌های مستقل حقوق بشری، گزارشات کمیسر عالی سازمان ملل متحد در امور حقوق بشر، وگزارشات متعدد دولت‌ها و سازمان‌های غیردولتی، آنچه در میانمار حادث شده جلوه‌ای از تبعیض نژادی و قومی، نسل‌کشی، کشتار دسته جمعی، و جنایت علیه بشریت است که به نوبه خود نقض جدی معیارهای آمره حقوق بین الملل هستند. حال سوال این است که اگر حوادث مستحدثه در میانمار از مصادیق بارز نقض حقوق بشر است، تعهد جامعه بین المللی و از جمله سازمان ملل متحد در مقابل آن چیست؟

۲- مسئولیت حقوقی سازمان ملل

در توصیف فجایع انسانی در میانمار می‌توان مفاهیم حقوقی را بکار برد که نوعی تکلیف و مسئولیت را برای سازمان ملل بوجود می‌آورد: منازعه داخلی، نسل‌کشی، پاکسازی قومی، بی‌تابعیتی. طبق حقوق بین‌الملل، سازمان ملل متحد در مقابل هر یک از این موارد مسئولیت دارد:

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-18]

۱-۳- منازعه مسلحانه داخلی

منازعه مسلحانه داخلی منازعه‌ای است که دارای مشخصات زیر باشد:

– گروه‌های درگیر در جنگ باید از یک سو نیروهای مسلح دولتی و از سوی دیگر یک یا چند گروه مسلح سازمان یافته غیر دولتی باشند.

– در گیری‌ها از نظر شدت، حاد، از نظر دامنه، گسترده، و از نظر زمان، طولانی باشد.

– درگیری باید در قلمرو یک کشور واحد انجام شود.

– هرگاه در نتیجه این درگیری‌ها جان انسان‌های بی گناه به خطر افتد، حقوق بشردوستانه بین المللی بر آن اعمال می‌گردد.

درگیری در میانمار می‌تواند به نوعی مشخصه یک جنگ داخلی را داشته باشد. از یکسو نیروهای مسلح دولت میانمار قرار دارند و از سوی دیگر ارتش رستاخیز آراکان که هدف خود را «دفاع، نجات و محافظت» از مردم روهینگیا در ایالت راخین اعلام کرده است. در همین حال این درگیری‌ها هم ریشه طولانی دارد و هم از نظر شدت و دامنه جدی‌ترین و گسترده‌ترین منازعه در میانمار است.

اگر برای خشونت‌های میانمار ویژگی‌های یک جنگ داخلی را قائل باشیم، در آن‌صورت حقوق بشردوستانه بین‌المللی از غیرنظامیان محافظت می‌کند. منظور از این حقوق مجموعه‌ای از قوانین است که «به دنبال محدود کردن تأثیرات جنگ بر غیر نظامیان است.» (ICRC, 2004).. چهار کنوانسیون ژنو ۱۹۴۹ و دو پروتکل الحاقی ۱۹۷۷ مربوط به حفاظت از قربانیان دردرگیری‌های مسلحانه، هسته اصلی حقوق بشردوستانه بین المللی را تشکیل می‌دهد. کسانی که این حقوق را نقض کنند عمل آن‌ها جنایت جنگی و خود آن‌ها به‌عنوان مرتکبان جرائم جنگی، مسئولیت کیفری پیدا می‌کنند. (International Committee of the Red Cross, 2011)

۲-۳- نسل‌کشی و پاک‌سازی قومی

نسل‌کشی و پاک‌سازی قومی، شیوه‌های بی‌رحمانه‌ای هستند، که عمدتاً از طریق درگیری‌های مسلحانه انجام می‌شود و گروه‌های خاصی از مردم را در معرض خطر بزرگ قرار می‌دهند. این اقدام می‌تواند جلوه‌ای از جنایت علیه بشریت یا جنایت جنگی باشد. (Un.org). ماده ۲ کنوانسیون جلوگیری از نسل‌کشی و مجازات آن، در تعریف نسل‌کشی می‌گوید: نسل‌کشی

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-18]

به معنای هر یک از اقدامات زیر است که با هدف نابودی کامل یا بخشی از یک گروه ملی، قومی، نژادی یا مذهبی صورت می‌گیرد:

– کشتن اعضای گروه؛

– صدمه شدید نسبت به سلامت جسمی یا روحی افراد آن گروه؛

– قرار دادن عمدی گروه در معرض تعرضاتی که منتهی به زوال قوای جسمی کلی یا جزئی آن شود؛

– اقداماتی که به منظور جلوگیری از تولد و تولید مثل آن گروه صورت می‌گیرد؛

– انتقال اجباری کودکان آن گروه به گروه دیگر.

پایه و چارچوب حقوقی ناظر بر نسل کشی و پاکسازی قومی، کنوانسیون پیشگیری از نسل‌کشی و مجازات آن و نیز اساس‌نامه دیوان بین المللی کیفری (اساس‌نامه رم) است. به گفته مقامات سازمان ملل، نقض گسترده و سیستماتیک حقوق بشر نسبت به مسلمانان روهینگیا در ایالت راخین از جمله نقض حقوق شهروندی، قتل‌های خودسرانه، تیر اندازی‌های بی قید و شرط به غیر نظامیان، تجاوز به زنان و دختران، کوچاندن اجباری مردم، جلوگیری از بازگشت مردم به خانه، تخریب خانه‌ها و مساجد و مدارس، ایجاد اردوگاه‌های کار اجباری و... از جمله شاخص‌هایی هستند که به‌عنوان مصادیق نسل‌کشی و پاک‌سازی قومی در میانمار قلمداد می‌شوند. (Geneva International Centre for Justice, 2017).

۳-۳- مسئله بی‌تابعیتی

طبق حقوق بین‌الملل، یک فرد بدون تابعیت، فردی است، که وابسته به هیچ قوم یا ملتی نیست(Chowdury,2016). کنوانسیون ۱۹۵٤ نیویورک مربوط به وضعیت افراد بی‌خانمان و اعلامیه سازمان ملل متحد درباره حقوق افرادی که متعلق به اقلیت‌های ملی، قومی، مذهبی و زبانی هستند، چارچوب حقوقی حاکم بر افراد بی‌تابعیت است. میانمار تاکنون هیچ یک از کنوانسیون‌های مربوط به تابعیت و میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی را تصویب نکرده است.

از زمان استقلال میانمار در سال ۱۹٤۸ تا کنون، مردم روهینگیا مجاز به گرفتن شهروندی نیستند و آن‌ها به‌عنوان مهاجران غیرقانونی بنگالی در نظر گرفته می شوند. به‌طور خاص، پس از تصویب به اصطلاح «قانون شهروندی ۱۹۸۲»، اقلیت روهینگیا به‌وضوح از گروه‌های قومی

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-18]

در میانمار حذف شدند. بنابراین آن‌ها از نقض حقوق بنیادی بشر رنج می‌برند. (Kovács, 2017) . در مجموع و با توجه به آنچه گفته شد می‌توان به صراحت اقرار کرد که در میانمار حقوق اساسی و بنیادین بشر به بدترین شکل آن نقض شده‌است. حال سؤال این است که سازمان ملل متحد در مقابل این فجایع انسانی چه اقداماتی انجام داده است؟

۳- ارزیابی عملکرد سازمان ملل

پیش از حوادث اخیر در میانمار که به کشته و آواره شدن عده کثیری از روهینگیایی‌ها منجر شد، عمده دغدغه سازمان ملل در میانمار تلاش برای ایجاد فضای باز سیاسی بود که توسط حاکمان نظامی به شدت بسته شده بود. حوادث اخیر به‌ویژه بعد از سال ۲۰۱۲ توجه سازمان ملل را بیش از پیش به میانمار معطوف نمود و این مهم منجر به مجموعه‌ای از ابتکارات در کل سیستم سازمان ملل متحد شد:

۱-٤- شورای امنیت سازمان ملل متحد

از سال ۲۰۱۷ مجموعاً دوبار شورای امنیت سازمان ملل تحولات مربوط به فجایع انسانی روهینگیا را مورد توجه قرار داد: یکی در سال ۲۰۰۷ بود که امریکا و انگلیس پیش‌نویس قطع نامه‌ای را در محکومیت جنایت علیه قومیت روهینگیا تهیه و ارائه دادند، اما توسط چین و روسیه وتو شد؛ و دیگری در سال ۲۰۰۹ بود که بجای توجه به نسل‌کشی روهینگیایی‌ها در میانمار بیش‌تر به بی‌ثباتی سیاسی و مسأله زندانیان سیاسی در میانمار توجه شد.(United Nations Security Council, 2009).

در سال ۱۹۱۷ یعنی درست در زمانی که جنایت علیه بشریت در میانمار احساسات و عواطف عمومی را جریحه دار ساخت. شورای امنیت وارد عمل شد و پس از ۸ سال سکوت، در سه مرتبه(۹/۲۸، ۱۱/۱۱ و ۱۲/۱۲) فجایع میانمار را در دستور کار قرار داد. بررسی نتایج این سه جلسه نشان می دهد که شورا فقط به صدور بیانیه‌ای توصیه‌آمیز و غیر اجرایی بسنده کرد. (United Nations Security Council,2017).

رویکرد اعضای شورای امنیت سازمان ملل، دو دیدگاه اصلی متفاوت در باره تحولات میانمار بیان می‌کند: از یک طرف، بسیاری از کشورهای عضو، موضع دولت میانمار علیه قومیت روهینگیا به‌ویژه عدم توجه دولت میانمار برای تسهیل کمک‌های بشردوستانه به

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-18]

جمعیت ساکن در ایالت راخین را محکوم کرده‌اند و از سوی دیگر، بعضی از اعضای شورا با تأکید بر ضرورت اعمال قدرت دولت جهت ایجاد ثبات در کشور در برابر اقدامات گروه‌های شبه نظامی مسلمان در راخین، جانب میانمار را گرفته‌اند. در مجموع، نتیجه و خروجی جلسات شورای امنیت در ارتباط با رخدادهای اخیر در میانمار در چند بند خلاصه می‌شود:

– شورا حملات شبه نظامیان مسلمان به نیروهای امنیتی میانمار را محکوم می‌کند؛

– شورا نگرانی‌های خود را نسبت به موارد نقض حقوق بشر و قوانین بین المللی بشردوستانه توسط نیروهای امنیتی میانمار ابراز می‌کند؛

– مسئولیت داخلی و بین‌المللی دولت میانمار اقتضاء می‌کند تا از اقدام نظامی اجتناب ورزد و تعهدات بین‌المللی حقوق بشری و قوانین بین المللی بشردوستانه خود را انجام دهد؛

– دولت میانمار باید بعضی اقدامات را برای بهبود وضعیت انجام دهد؛ به‌عنوان مثال، اقداماتی از قبیل امضای تفاهم نامه بین میانمار و بنگلادش در مورد بازگشت پناهندگان و هم‌چنین تصمیم دولت میانمار برای ایجاد (ساز و کار سازمانی برای کمک های بشردوستانه، اسکان مجدد آوارگان و تلاش برای توسعه ایالت راخین (United Nations Security Council,2017, S/PRST/2017/22 , S/PV.8060, S/PV.8133).

۲-٤- مجمع عمومی سازمان ملل متحد:

طی سال‌های گذشته، مجمع عمومی سازمان ملل متحد بر اساس گزارشات سازمان ها و مؤسسات تخصّصی سازمان مـلل متحد و هم‌چنین یافته های کمیته سوم خود، با صدور قطع نامه‌هایی وضعیت حقوق بشر در میانمار را مورد توجه قرار داد. از جمله این قطع نامه‌ها عبارتند از:

- A / RES / 67/233 (2012)
- A / RES / 68/242 (2013)
- A / RES / 69/248 (2014)
- A / RES / 70/233 (2015)

قطع نامه‌های مذکـور به تمام مسائـل مربوط به کاستـی‌هایی که در حمایت از حقوق بشر در میانمار انجام شده، پاسخ دادند، از جمله: اشـاره به نقض جدی حقوق روهینگیایی‌ها و اقلیت‌های دیگر ساکن در ایالت راخین، استفاده بیش از حد دولت میانمار از نیروی نظامی،

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-18]

موانع موجود در تحویل کمک‌های بشردوستانه، ضرورت تضمین بازگشت جمعیت آوارگان، تسهیل مأموریت کشف حقیقت در شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد، مسئله بی تابعیتی و غیره...

آخرین نسخه از قطع نامه‌های مجمع عمـومی سازمان مـلل قطع‌نامه ۲٤۸/۷۲ (۲۰۱۷) می باشـد(United Nations General Assembly,2017, , A/RES/72/248) که در ۲٤ دسامبر ۲۰۱۷ به تصویب رسید. با آن‌که اکثریت قریب به اتفاق اعضای سازمان ملل متحد به این قطع‌نامه رای دادند، با این وجود توسط فدراسیون روسیه و چین پشتیبانی نشد.

۳-٤- شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد

شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد یکی از نهادهای اصلی سازمان ملل متحد و رکن فرعی مجمع عمومی است که به حمایت از حقوق بشر می‌پردازد. این شورا طی سال‌های اخیر به‌طور مداوم در مورد وضعیت حقوق بشر در میانمار سخن گفته است. شورای حقوق بشـر در مارس ۲۰۱۷، قبل از ظـهور تنـش‌ها اخیر در ایالت راخیـن، قطع‌نامه ۲۲/۳٤ را تصویب کـرد. United Nations (Human Rights Council. Resolution 34/22, 2017). پس از آن نیز یک هیئت مستقل بین المللی را برای تحقیق به میانمار اعزام کرد.

طبق قطع‌نامه ۲۲/۳٤ شورای حقوق بشر سازمان ملل، مسئولیت این هیئت، تحقیق و تهیـه گزارش درباره حقایـق و شرایط نقض حقوق بشر (علیه اقلیت‌های قومی و مذهبی ساکن در ایالت راخیـن) توسط افسـران ارتش میانمار و نیروهای امنیتی این کشـور است. با اینـکه این هیئت به مالزی و بنگلادش اعزام شد و گـزارش خود را به شورای حقوق بشر ارائه داد، اما دولـت میانمار اجازه بازدید از ایالت راخین را به آن‌ها نداد.

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-18]

نتیجه‌گیری

این مقاله بدنبـال اثبـات این فرضیـه بود که واکنش سازمان‌مـلل در مقابل فجایع انسانی میانمار از حد حرف فراتر نرفته است. برای اثبات این فرضیه ابتدا با طرح اصل مسئولیت بین المللی حمایت مشخص شد که گاهـی اوقـات وظیفه دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی فراتر از حیطـهٔ ملی و محـدوده سرزمینی آن‌ها است. دولت‌ها نه تنها باید خود به حقوق بشر به‌عنوان یک قاعده امره حقوق بین‌الملل احترام بگذارند، بلکه آن‌ها مؤظف هستند در صورت نقض فاحش و سیستماتیک حقوق بشـر توسط یک دولت با مرتکبان آن به‌عنوان جنایتکاران علیه بشریت اقدام کنند. در این خصوص سازمان ملل متحد و به‌ویژه شورای امنیت رسالت خطیری بر عهده دارد؛ چراکه نقض فاحش و سیستماتیک حقوق بشر به‌نوعی نقض صلح، تجاوز به صلح، و تهدید علیه صلح محسوب می‌شود و شورا باید مطابق فصل هفتم منشور تصمیمات توصیه‌ای و یا اجرایی اتخاذ کند. سوالی که در اینجا مطرح می‌شود این است که آیا فجایع انسانی در ایالت راخین میانمار که علیه قومیت روهینگیا از سال ۲۰۱۲ به بعد اتفاق افتاد آنقدر فاحش و سیستماتیک بود که بتواند احساسات و عواطف عمومی را جریحه دار نماید؟ تا آنگاه بتوانیم آن‌را نوعی نسل‌کشی یا پاک‌سازی قومی قلمداد کنیم و در نتیجه، مداخله بشردوستانه دولت‌ها و سازمان ملل را طبق اصل مسئلیت بین‌المللی حمایت اقتضا نماید؟ برای پاسخ به این پرسش، با استنـاد به قوانین داخلـی میانمار به‌ویژه قانون شهروندی۱۹۸۲ روشن شد که اساساً این قانون تبعیض آمیز و لذا ناقض حقوق بشر است. از سوی دیگر با انعکاس نظر شاهدان عینی نشان داده شد که چگونه مسلمانان روهینگیا در پرتو قانون تبعیض‌آمیز حقوق شهروندی، قربانی خشونت ارتش میانمار شده‌اند. در ادامه با استناد به اظهارات و گزارش-های مقامات و نهـادهای رسمی بین‌المللی مشخص شد که آنچـه در میانمـار علیه قومیت روهینگیا اتفاق افتاد، مصداق بارز نسل‌کشی، پاک‌سـازی قومـی و در نهایت جنایت علیه بشریت است.

با بررسی واکنش سازمان ملل در قبال حوادث میانمار روشن شـد که نهادهای مختلف این سازمان نسبت به نسل-کشی و پاک‌سازی قومی در میانمار فقط به صدور قطع‌نامه‌ها توصیه ای و بیانیه‌های سیاسی بسنده کرده‌اند. این در حالی‌است که هرگاه در قلمرو یک دولت، حقوق بشر به‌طور سیستمـاتیک و فاحش نقض گردد و آن دولت نتواند و یا نخواهد

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-18]

در مقابل این فجـایع واکنش مناسب نشـان دهد، طبق اصل مسئولیت بین المللی حمایت، وظیفه سایر دولت‌ها و نهـادهای بین‌المللی است که مطابق فصل هفتم منشور ملل متحد اقدام کنند. درباره میانمـار، شورای امنیت سازمان مـلل طبق اصل مسئولیت بین‌المللی حمایت باید در چارچوب فصل هفتم اقـدام می‌کرد اما مخالفت کشورهای روسیـه و چیـن که هر دو عضو دائم شورای امنیت سازمان ملل هستند، مانع از این کار شد؛ ضمن این‌که به‌نظر می‌رسد در میان سایر اعضای دائم شورای امنیت نیز به دلایل مختلف انگیزه لازم برای توسل به فصل هفتم منشور در برخورد با دولت میانمار وجود ندارد. از این‌رو این نتیجه بدست می‌آید که آن‌گونه که نظریه پردازان رئالیست می‌گویند رژیم های حقوقی بی المللی (اصل مسئولیت بین‌المللی حمایت) و نهادهای بین‌المللی (سازمان ملل) تحت‌تأثیر سیاست قدرت‌های بزرگ قرار دارد و مستقلاً نمی‌توانند در قبال رخدادهای بین‌المللی (نسل‌کشی در میانمار) مؤثر واقع شوند.

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-18]

منابع

صادقی، دیدخت(۱۳۹۲)، مسئولیت بین المللی حمایت و حاکمیت دولت‌ها. *پژوهشنامه روابط بین الملل*، تابستان، شماره ۲۲، صص۱۳۳-۱۵۵.

جباری، منصور (۱۳۹۰)، ارزیابی دکترین مسئولیت حمایت در بحران دارفور سودان، «*فصلنامه راهبرد*»، بهار، شماره ۵۸. صص۲۱۷-۲٤۱.

حق پرست، میثم(۱۳۹۵)، مداخله بشردوستانه در پرتو اصل مسئولیت حمایت(با نگرش اجمالی بر موضوع سوریه)، «*نشریه کانون وکلای دادگستری*»، پاییز و زمستان، شماره٤۳و٤٤. صص ۲۷-۵۰.

1- Belton, K. (2015). Statelessness: A Matter of Human Rights. In Howard-Hassmann R. & WaltonRoberts M. (Eds.), The Human Right to Citizenship: A Slippery Concept (pp. 31-32). University of Pennsylvania Press.

2- Chowdury A.F., The extent to which International Humanitarian Law provides protection for civilians: a brief discussion with reference to Myanmar. Journal of Humanities and Social Sciences. 2016, 21 (8), pp. 34-42. Available at: http://www.iosrjournals.org/iosrjhss/papers/Vol.%2021%20Issue8/Version-5/G2108053442.pdf.

3- Council on Foreign Relations. (2018). Understanding Myanmar. Available at: https://www.cfr.org/backgrounder/understanding-myanmar.

4- Discrimination in ARAKAN, Human Rights Watch Report, Available at: https://www.hrw.org/reports/2000/burma/burm005-02.htm.

5- Fortify Rights interview with no. 39-2, Cox's Bazar District, Bangladesh, September 4, 2017.

6- G.A.Res/60/1,2005. Available at: http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_60_1.pdf

7- Geneva International Centre for Justice, Human Rights in Myanmar: Ethnic Cleansing with reference to the speech of Ms Gudoz Saydaminova, Side event to the 36th Session of the Human Rights Council. 15 September 2017, Geneva. Available at: http://www.gicj.org/images/2016/pdfs/HRC36_Side-event_Human-rights-in Myanmar_EthnicCleansing-15-Sept-2017-Report.pdf.

8- Gittleman, A., Brodney, M., & Atkinson, H. (2013, August). Patterns of Anti-Muslim Violence in Burma: A Call for Accountability and Prevention. Physicians for Human

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-18]

Rights. United States of America, USA: Washington.

9- Gowen, Annie (2017) "Textbook Example of Ethnic Cleansing': 370,000 Rohingyas Flood Bangladesh as Crisis Worsens," Washington Post, September 12, 2017, Available at: https//www.washingtonpost.com/world/ textbook-example-of-ethnic-cleansing--370000-rohingyas-floodbangladesh-as-crisis-worsens/2017/09/12/24bf290e-8792-41e9-a769c79d7326bed0_story.html? utm_term=.ef5ea455aeca.

10- Hosain, Zaid Raad (2017) Available at: http://www.un.org/apps/news/story.asp, accessed on 12.12.2017.

11- Human Rights Watch,) 2017) "Burma: Satellite Imagery Shows Mass Destruction," September 19, 2017, Available at: https://www.hrw.org/ news/2017/09/19/burma-satellite-imagery-shows-mass-destruction.

12- ICRC Advisory Service on International Humanitarian Law. What is International Humanitarian Law? July 2004. Available at: https://www.icrc.org/eng/assets/files/ other/what_is_ihl.pdf.

13- Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty(ICISS) Report 2001, parag: 1.35-2.15 ", available at: http://responsibilitytoprotect.org/ ICISS%20Report.pdf

14- Insam, Lorenz (11 October 2011), "The Concept of Responsibility to Protect and how it Changes international law", available at: http://www.youth-time.org. accessed: 02.12.2017.

15- International Amnesty (2017), Available at: https://www.hrw.org/news/2017/11/14/ burma-army-report-whitewashes-ethnic-cleansing. accessed 09.12.2017.

16- International Committee of the Red Cross, International Humanitarian Law and the Challenges of contemporary armed conflicts. In: 31st International Conference of the Red Cross and the Red Crescent, 28 November-1 December 2011, Geneva, Switzerland. Geneva, the International Committee of the Red Cross. Available at: http://www.rulac.org/assets/downloads/2011_Contemporary_Challenges_report.pdf.

17- Kovács-Zsankó G., Rohingyas, a Non-existing Nation. Pécs Journal of International and European Law. 2017, 1, pp. 37-48. Available at: http://ceere.eu/pjiel/wpcontent/uploads/2017/07/201701_04.pdf.

18- Martin, Michael F. Margesson, Rhoda , Vaughn, Bruce (2017), The Rohingya

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-18]

Crises in Bangladesh and Burma,Congressional Research Service,7-5700,www.crs.gov,November 8, 2017. Available at: https://fas.org/sgp/crs/row/R45016.pdf.

19- Nambiar,vijay(2014),(http://www.passblue.com/2014/05/19/vijay-nambiar-un-envoy-untangles-the-problems-plaguing-myanmar. accessed 10.12.2017).

20- Pertanika J. Soc. Sci. & Hum.(2015)"The Principle of Responsibility to Protect: The Case of Rohingya in Myanmar ", 1 – 18 Available at: https://www.researchgate.net/publication/295400152_The_Principle_of_Responsibility_to_Protect_The_Case_of_Rohingya_in_Myanmar [accessed Dec 13 2017].

21- Radiofarda (2017) (www.radiofarda.com/a/un-guterres-calls-myanmar-end-violence/28733935.htm, accessed 12.12.17).

22- Rahman , Ziaur, Anusara .Jhensanam (2018) Rohingya crisis: identity of Rohingya Muslim in Myanmar, International Research Journal Vol. 7(12), 12-16, December (2018) available at: www.isca.in

23- Reuters, March 27, 2018: Available at: https://www.reuters.com/article/us-myanmar-rohingya-un/u-n-chief-shocked-by-top-myanmargenerals-comments-on-rohingya-idUSKBN1H31VK.

24- SIMON-SKJODT Center for the Prevention of Genocide (2017)They Tried to Kill us All" Atrocity Crimes against Rohingya Muslims in Rakhine State, Myanmar, SIMON-SKJODT Center for the Prevention of Genocide,United States Holocaust Memorial Museum,Washington, DC, Report November 2017, Available at: www.ushmm.org

25- Selth ,Andrew (2018) Myanmar Armed Forces and the Rohingia crisis, PEACEWORKS NO. 140 available at: https://www.usip.org/sites/default/files/2018-08/pw140-myanmars-armed-forces-and-the-rohingya-crisis.pdf

26- The Los Angeles Times, March 13, 2018: Available at: http://www.latimes.com/world/la-fg-myanmar-rohingyas-20180313-story.html.

27- The Sentinel Project. (2013).The Sentinel Projectfor the Prevention of Genocide - Burma. Canada: The Sentinel Project.

28- The Washington Post, March 7, 2018: Available at: https://www.washingtonpost.com/news/acts-of-faith/wp/2018/03/07/holocaustmuseum-rescinds-elie-weisel-award-to-nobel-winner-san-suu-kyi/.

29- Uddin, N. (2015). State of Stateless People: The Plight of Rohingya Refugees in

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-18]

Bangladesh. In Howard-Hassmann R. & Walton-Roberts M. (Eds.), The Human Right to Citizenship: A Slippery Concept (pp. 67). University of Pennsylvania Press.

30- Uddin, N. (2015). State of Stateless People: The Plight of Rohingya Refugees in Bangladesh. In Howard-Hassmann R. & Walton-Roberts M. (Eds.), The Human Right to Citizenship: A Slippery Concept p. 62 University of Pennsylvania Press.

31- U.N.Doc.A/63/677,2009. Available at: https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/206/10/PDF/N0920610.pdf?OpenElement

32- UN Documents for Myanmar,(2018), Available at: https://www.securitycouncilreport.org/un-documents/myanmar/

33- United Nations General Assembly, Resolution 72/248: Situation of human rights in Myanmar (24 December 2017), 2018, A/RES/72/248. Available at: http://undocs.org/A/RES/72/248.

34- United Nations High Commissioner for Human Rights, Opening Statement in Human Rights Council 36th session. 11 September 2017. Video available at: http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=22041&LangID=E.

35- United Nations Human Rights Council. Resolution 34/22: Situation of human rights in Myanmar (24 March 2017), 2017, A/HRC/RES/34/22. Available at: https://documents-ddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G17/081/98/PDF/G1708198.pdf?OpenElement.

36- United Nations Security Council, Statement by the President of the Security Council (6 November 2017), 2017, S/PRST/2017/22. Available at: https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/PRST/2017/22.

37- United Nations Security Council, Records of the 8060th meeting (28 September 2017), [Online], 2017, S/PV.8060. Available at: http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D274E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_pv_8060.pdf.

38- United Nations Security Council, Records of the 8133rd meeting (12 December 2017), 2017, S/PV.8133. Available at: http://undocs.org/en/S/PV.8133.

39- United Nations Security Council, Statement by the President of the Security Council (6 November 2007). 2017, S/PRST/2017/22. The full text of the Presidential Statement is Available at: http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3CF6E4FF96FF9%7D/s_prst_2017_22.pdf. The respective Press Release is Available at: https://www.un.org/press/en/2017/sc13055.doc.htm.

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-18]

40- United Nations Security Council, Statement by the President of the Security Council (11 October 2007). 2007, S/PRST/2007/37. Available at: http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3CF6E4FF96FF9%7D/Myan%20S%20PRST%202007%2037.pdf.

41- Un.org, United Nations Office on Genocide Prevention and the Responsibility to Protect, Ethnic Cleansing. Available at: http://www.un.org/en/genocideprevention/ethniccleansing.html.

42- Un.org, United Nations Office on Genocide Prevention and the Responsibility to Protect, Genocide. Available at: http://www.un.org/en/genocideprevention/genocide.html.

Selth ,Andrew (2018) Myanmar Armed Forces and the Rohingia crisis, PEACEWORKS NO. 140 available at: https://www.usip.org/sites/default/files/2018-08/pw140-myanmars-armed-forces-and-the-rohingya-crisis.pdf

Rahman , Ziaur, Anusara .Jhensanam (2018) Rohingya crisis: identity of Rohingya Muslim in Myanmar, International Research Journal Vol. 7(12), 12-16, December (2018) available at: www.isca.in

به این مقاله این‌گونه ارجاع دهید: DOI:۱۰.۲۱۸۵۹/priw-۰۹۰۱۰۶
شفیعی، نوذر؛ سلیمی، رؤیا (۱۳۹۸)، «تبیین عملکرد سازمان ملل متحد در قبال نسل‌کشی در میانمار»، *فصلنامهٔ پژوهشهای سیاسی جهان اسلام*، س۹، ش۱، بها ۹۸، صص ۱٦٤-۱٤۱.

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-18]